

**ПОЛТАВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ІМ. М. В. ОСТРОГРАДСЬКОГО**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ПАНО ім. М. В. Остроградського
від 09.04.2026 № 149-ОД

Директор Віталій ЗЕЛЮК

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації вчителів предмету «Підприємництво та фінансова грамотність» закладів загальної середньої освіти (НУШ 8-9 класи)

**«СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ВЧИТЕЛЯ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ
ОСНОВ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ
В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ»**

Полтава – 2026

Розробник: Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В.Остроградського (Бечкало З.М., методист відділу розвитку природничих та математичних дисциплін)

Напрямок підвищення кваліфікації: сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти відповідно до державного стандарту базової середньої освіти (ГХЗВ).

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти. Наказ МОН України від 12.10.2022 № 904.

URL:

https://rada.info/upload/users_files/44950214/201728af13d92460d8ed85c99c33c4c2.pdf

Термін дії програми: з 09.04.2026 до 31.12.2030 року

Рецензенти:

Юрко Ігор, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі, кандидат економічних наук.

Заєць Галина, методист методист відділу розвитку природничих та математичних дисциплін, тренер НУШ

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Необхідність розроблення та впровадження даної програми зумовлена стратегічними змінами в системі національної освіти, зокрема реалізацією положень Державного стандарту базової середньої освіти. Сучасний етап реформування школи вимагає переходу від пасивного засвоєння економічних знань до активного формування життєво необхідних компетентностей, які дозволять учням 8–9 класів успішно адаптуватися до вимог динамічного ринку праці та соціальних викликів. В умовах глобальної цифровізації та поширення гнучких моделей навчання (дистанційної та змішаної), традиційні підходи до викладання фінансових дисциплін потребують докорінного переосмислення. Пріоритетними стають методики, що стимулюють самостійність учнів, розвивають критичне мислення та здатність до ухвалення відповідальних фінансових рішень. Якість економічної освіти сьогодні безпосередньо залежить від готовності педагога інтегрувати в освітній процес інноваційні цифрові інструменти та практико-орієнтовані кейси. Особлива увага у програмі приділяється професійному розвитку вчителя як фасилітатора, здатного трансформувати теоретичний зміст курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» у реальний практичний досвід школярів. Формування «м'яких навичок» (soft skills), ініціативності та економічного світогляду є ключовим завданням, що стоїть перед сучасним педагогом у межах реалізації концепції НУШ.

Зміст пропонованої програми спрямований на озброєння вчителів дієвим методичним інструментарієм, який забезпечить цілісний підхід до викладання курсу. Це дозволить не лише виконати вимоги Державного стандарту, а й створити в закладі освіти середовище, що мотивує учнів до свідомого фінансового планування та успішної самореалізації в дорослому житті.

Цільова група. Учителі курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» закладів загальної середньої освіти (базова середня освіта).

Обсяг (тривалість). Програма розрахована на 15 академічних годин (0,5 кредиту ЄКТС). Передбачено проведення лекційних занять, практико-орієнтованих видів робіт, а також контрольні завдання для слухачів курсу.

Особливості реалізації освітньої програми: Програма реалізується упродовж 15 годин; це короткостроковий курс, розрахований на 3 дні навчання. Має виражену практичну спрямованість; заняття проходять у синхронному режимі у форматі інтерактивних лекцій та практико-орієнтованих занять (тренінгові та інтерактивні вправи, генерування ідей, обмін досвідом тощо). Для професійного навчання у вчителів повинна бути сучасна комп'ютерна техніка та забезпечено доступ до швидкісного інтернету. Структура навчання побудована навколо двох

тематичних модулів, спрямованих на розвиток професійного інструментарію вчителя в контексті впровадження сучасних методик викладання підприємництва та фінансової грамотності у 8–9 класах НУШ. Програма фокусується на практичному опануванні нових підходів, що відповідають вимогам базової середньої освіти. Протягом тренінгового циклу реалізується багаторівнева система зворотного зв'язку: експертний супровід — через індивідуальні консультації та систему бального оцінювання від тренера; колегіальна взаємодія — у форматі групових обговорень, спільного аналізу практичних кейсів та взаємного обміну досвідом. Підсумкова перевірка рівня засвоєння матеріалу та контроль якості підготовки здійснюються шляхом тематичного тестування (анкетування).

Форма навчання: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації. Розвиток професійної майстерності вчителів щодо реалізації курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» у межах Нової української школи, шляхом опанування педагогами дієвих методів та технологій, що забезпечують досягнення учнями результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- сприяти комплексному розвитку професійного інструментарію вчителя в контексті реалізації соціальної та здоров'язбережувальної галузі, адаптуючи викладання курсу «Підприємництво та фінансова грамотність» до сучасних суспільно-економічних запитів;
- систематизувати та розширити методичну базу педагогів щодо практичного застосування діяльнісних та інтегрованих технологій навчання, орієнтованих на активне залучення учнів до освітнього процесу;
- сформулювати цілісне розуміння механізмів інтеграції наскрізних умінь у зміст навчальних занять, забезпечуючи взаємозв'язок між теоретичними знаннями з фінансів та повсякденним досвідом школярів;
- стимулювати готовність педагога до впровадження освітніх інновацій та безперервного вдосконалення професійної майстерності через розвиток культури «навчання впродовж життя»;
- відпрацювати навички побудови конструктивного діалогу та фасилітації в освітньому середовищі на принципах педагогіки партнерства, взаємопідтримки та академічної свободи.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- A2. Предметно-методична компетентність
- A3. Інформаційно-цифрова компетентність
- Д1. Здатність до навчання впродовж життя

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

після завершення підвищення кваліфікації педагог/педагогиня, повинен/-нна *знати:*

- сутнісних характеристик сучасних підходів до навчання в Новій українській школі;
- принципи діяльнісного й компетентнісного підходів в навчанні та практичних інструментів їх реалізації в освітньому процесі;
- особливості компетентнісно орієнтованих завдань;
- стратегії педагогіки партнерства та методів організації ефективної комунікації з учнями;
- стратегій розвитку критичного мислення;
- потенціал цифрових технологій у навчанні.

Уміти:

- демонструвати глибоке розуміння концептуальних засад та методичних особливостей викладання курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» у контексті сучасної освітньої реформи;
- свідомо обирати та інтегрувати в освітній процес цифрові інструменти, ігрові технології та практико-орієнтовані методики, що стимулюють пізнавальний інтерес учнів 8–9 класів;
- проектувати сучасне навчальне заняття (або серію занять), що повністю відповідає вимогам Державного стандарту, забезпечуючи досягнення конкретних результатів навчання та формування наскрізних умінь;
- організовувати та супроводжувати учнівські підприємницькі ініціативи й проекти, трансформуючи простір закладу освіти у майданчик для реалізації творчих та економічних ідей школярів;
- застосовувати критерії та інструменти формуального оцінювання для об'єктивного вимірювання прогресу учнів у засвоєнні фінансової та підприємницької грамотності.

Усвідомлювати:

- готовність застосовувати сучасні підходи до навчання в Новій українській школі;
- необхідність професійної мобільності й гнучкості;
- здатність планувати освітній процес.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Система вимірювання навчальних досягнень слухачів базується на принципах об'єктивності, відкритості та компетентнісної орієнтації. Основна увага приділяється оцінці реального прогресу у розвитку професійних навичок педагога, передбачених цією програмою. Система оцінювання є комбінованою та передбачає використання: бальної шкали (для визначення кількісного результату); рівневої інтерпретації (для якісної характеристики результатів); формуального оцінювання (для відстеження індивідуального прогресу слухачів). Загальна структура оцінювання (30 балів). Підсумкова атестація за результатами опрацювання обох модулів здійснюється через виконання

комплексної тестової роботи. Слухач вважається таким, що успішно завершив програму, якщо набрав не менше 20 балів з 30, виконав усі обов'язкові види робіт, продемонстрував не менше ніж 70% правильних відповідей у підсумковому тесті.

Тестова робота оцінюється у 30 балів. Прохідний бал – 20 балів.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації:

сертифікат про підвищення кваліфікації встановленого зразка (Постанова від 21.08.2019 № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково педагогічних працівників» (зі змінами)).

Вартість: 375 грн., мінімальне наповнення навчальної групи 20 осіб, максимальне 35 осіб.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчання за програмою організовано у синхронному режимі за допомогою онлайн технологій. Основний фокус спрямовано на розвиток практичних умінь педагогів, які можна безпосередньо інтегрувати у професійну діяльність. Складові навчальної діяльності: інтерактивні лекції: спрямовані на лаконічний розгляд теоретичного базису та активну командну взаємодію. Учасники залучаються до генерування ідей та обговорення стратегій викладання курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» на засадах діяльнісного та інтегративного підходів; практичний блок: передбачає відпрацювання навичок моделювання проблемних завдань з опорою на «Рамку фінансових компетентностей дітей та молоді України». Слухачі навчаються проектувати компетентнісно орієнтовані вправи та розробляти плани-конспекти інтегрованих уроків, орієнтуючись на конкретні результати навчання та критерії оцінювання НУШ, фокусуючись на дослідженні європейської моделі підприємницьких компетенцій EntreComp+. Педагоги аналізують сфери її застосування та адаптують зміст компетенцій до потреб сучасного освітнього процесу.

Зміст програми структуровано у два модулі. Загальний обсяг курсу становить 15 годин, розподілених таким чином: лекційні заняття — 5 год; практична робота — 8 год; контрольні заходи — 2 год.

Контроль та сертифікація: підсумковим етапом є виконання комплексної тестової роботи, яка складається з 30 питань. Така система дозволяє об'єктивно проаналізувати рівень систематизації знань слухачів.

Максимальна оцінка: 30 балів. Прохідний поріг: 20 балів.

Слухачі, які успішно виконали залікову роботу та досягли необхідного балу, отримують сертифікат про підвищення кваліфікації.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Но те ми	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контроль	Всього
МОДУЛЬ 1. Концептуальні засади та нормативне забезпечення курсу						
1.1.	Особливості Соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Державний стандарт базової середньої освіти: мета галузі, реалізація в освітньому процесі компетентнісного потенціалу галузі.	1	1			2
1.2.	Підхід як стратегія навчання, що поєднує в собі методи, форми, прийоми навчання.	1	1			2
	<i>Разом за модулем</i>	2	2			4
МОДУЛЬ 2. Методичний інструментарій та практична реалізація						
2.1.	Проблемне навчання: сутність, механізм, освітні інструменти.	1	2			3
2.2.	Проектний метод на уроках підприємництва і фінансової грамотності: від креативної ідеї до втілення бізнес-проекту.	1	2			3
2.3.	Глибинне навчання, розвиток критичного мислення й когнітивної гнучкості при вивченні предмета Підприємництво та фінансова грамотність.	1	2			3
	<i>Разом за модулем</i>	3	6			9
	Підсумкове тестування. Рефлексія. Подальші кроки в організації діяльності.				2	2
	Всього:	5	8		2	15

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Концептуальні засади та нормативне забезпечення курсу

Тема 1.1. Особливості Соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Державний стандарт базової середньої освіти: мета галузі, реалізація в освітньому процесі компетентнісного потенціалу галузі.

Аналіз вимог Державного стандарту базової середньої освіти в контексті соціальної і здоров'язбережувальної галузі. Ознайомлення з структурою та рівнями «Рамки фінансових компетентностей дітей та молоді України». Визначення очікуваних результатів навчання та їхнього зв'язку з повсякденним життям підлітка. **Практикум:** Зіставлення модельних навчальних програм із дескрипторами Рамки фінансових компетентностей.

Тема 1.2. Підхід як стратегія навчання, що поєднує в собі методи, форми, прийоми навчання.

Освітня стратегія як фундамент: переосмислення педагогічного підходу через вибір інноваційних методів та форматів взаємодії. Синхронізація концептуальних ідей НУШ із програмними орієнтирами соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Трансформація освітніх пріоритетів: перехід від пасивного накопичення інформації до готовності впроваджувати компетентності у повсякденну практику. Формування в учнів здатності до ефективного реагування на виклики реального світу. Нова професійна роль педагога: трансформація функцій вчителя у напрямку модерації та архітектури навчального простору. Учень як активний суб'єкт, що свідомо керує власним розвитком. Інтеграція різних підходів як передумова цілісності знань. Гнучкість та адаптивність методик в умовах цифрової трансформації: особливості очного, онлайн та гібридного навчання. **Практикум:** Аналіз сфер застосування методів, форм, прийомів навчання та розробка пропозицій щодо адаптації окремих компетенцій для занять. Аналіз сфер застосування EntreComp+ та розробка пропозицій щодо адаптації окремих компетенцій для занять.

МОДУЛЬ 2. Методичний інструментарій та практична реалізація

Тема 2.1. Проблемне навчання: сутність, механізм, освітні інструменти.

Вивчення природи проблемного навчання як активної взаємодії учнів із пізнавальним протиріччям. Механізм створення проблемної ситуації: від виникнення утруднення до самостійного пошуку рішення. Огляд інструментарію: дискусійні методи, кейс-стаді, метод «сократівського діалогу» та технології критичного мислення в контексті тем предмета Підприємництво та фінансова грамотність. Роль помилки як ресурсу для навчання. Поєднання проблемного підходу з проектною методикою (PBL) для розв'язання реальних соціальних запитів. **Практикум:** моделювання проблемної ситуації для учнів 9 класів за однією зі змістових ліній курсу.

Тема 2.2. Проектна методика на уроках підприємництва: від креативної ідеї до втілення бізнес-проєкту.

Методологія проектного навчання (PBL) у викладанні підприємництва. Етапи життєвого циклу проєкту: ініціація, планування, реалізація та презентація результатів. Роль учителя як ментора та фасилітатора. Інструменти для командної роботи та генерування ідей (Design Thinking, Brainstorming).

Практикум: Моделювання етапів шкільного бізнес-проєкту та створення чек-листа для оцінки його життєздатності.

Тема 2.3. Глибинне навчання, розвиток критичного мислення й когнітивної гнучкості при вивченні предмета Підприємництво та фінансова грамотність.

Концепція глибинного навчання як шлях до усвідомленого засвоєння цінностей добробуту. Методики розвитку критичного мислення: аналіз медіаповідомлень, деконструкція міфів про здоров'я та безпеку. Формування когнітивної гнучкості як здатності підлітка адаптувати свою поведінку до мінливих обставин та розглядати альтернативні варіанти розв'язання проблем. Глибинне навчання як стратегія опанування життєвих компетентностей (критичне мислення, колаборація, комунікація, креативність, характер, громадянство). **Практикум:** Розробка вправи на розвиток когнітивної гнучкості або критичного аналізу інформації (фактчекінг) у межах курсу.

Контрольний захід.

Підсумкове тестування. Рефлексія. Подальші кроки в організації діяльності.

Комплексна залікова робота, яка містить тестові завдання, включаючи використання Рамки фінансових компетентностей дітей та молоді України, створення компетентнісних завдань на основі змісту загального, конкретного результатів та орієнтиру для оцінювання. Підбиття підсумків роботи на заняттях. Рефлексія діяльності учасників підвищення кваліфікації, рекомендації щодо подальшого професійного розвитку з означеної теми.

3.1. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Практична частина занять вказана у відповідних темах.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/93000/
5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
6. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року) URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
7. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-z-ahalnoi-serednoi-osvity>
8. Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>
9. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf>

Основна література

1. Vasigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. Люксембург: Publication Office of the European Union. URL: https://ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2016.07.8-9_EntrComp/EntreCompFramework%20UKR.pdf
2. Більше ніж гра: діяльнісний підхід в Новій українській школі. URL: <https://osvita.ua/school/method/85081/> .
3. Ефективна підготовка до інтегрованих уроків з фінансової грамотності : методичні поради. URL: <https://talan.bank.gov.ua/uploads/ekspertyza/files/metodychka-intehratsiia-finansovoi-hramotnosti.pdf>

4. Рамка підприємницьких компетенцій EntreComp+ для малого та середнього бізнесу в Україні. URL: <https://epo.org.ua/downloads/EntreComp.pdf>
5. Рамка фінансових компетентностей дітей та молоді України. URL: <https://talan.bank.gov.ua/fingramotnist#ramky-kompetentnostey>
6. Роз'яснення щодо окремих питань оцінювання результатів навчання відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти Додаток до Листа МОНУ URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/67d/44e/c61/67d44ec61e94588249690.pdf>
7. Соціальне шкільне підприємництво: будуємо перший справжній бізнес. Посібник для тренерів. URL: <https://stadbiz.in.ua/navchitisyia/posibnyk-training>

Додаткові джерела:

1. «Освіта для життя» (інтерактивний поступ). - URL: <https://educationforlife.mon.gov.ua/>
2. “Гаразд” - безкоштовна онлайн-платформа для підвищення рівня фінансової грамотності. URL: <https://harazd.bank.gov.ua/>
3. PISA-2022: основні результати та висновки – URL: https://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/PISA-2022_Naczionalnyj-zvit_korotkyj.pdf
4. Рамка фінансових компетентностей дорослого населення України. URL: https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/Ukraine_Financial_Compentence_Framework_Adults.pdf